XV Przegląd Prac Magisterskich z Zakresu Historii Farmacji

Elżbieta Rutkowska¹, Anna Trojanowska²

¹Zakład Farmacji Stosowanej, Wydział Farmaceutyczny, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Polska

²Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów, Polska Akademia Nauk, Polska

Farmacja Polska, ISSN 0014-8261 (print); ISSN 2544-8552 (on-line)

Adres do korespondencji

Elżbieta Rutkowska, Zakład Farmacji Stosowanej,
Wydział Farmaceutyczny, Uniwersytet
Medyczny w Białymstoku, ul. Mickiewicza 2C,
15-222 Białystok, Polska;
e-mail: elzbieta.rutkowska@umb.edu.pl

Źródła finansowania

Nie wskazano źródeł finansowania.

Konflikt interesów:

Nie istnieje konflikt interesów.

Otrzymano: 2021.02.22

Zaakceptowano: 2021.03.04

Opublikowano on-line: 2021.03.26

DOI

10.32383/farmopol/133962

ORCID

Elżbieta Rutkowska (ORCID id: 0000-0002-9482-7564)

Anna Trojanowska (ORCID id: 0000-0003-3870-3679)

Copyright

© Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne

To jest artykuł o otwartym dostępie,
na licencji CC BY NC

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

15th Review of Master's Theses in the Field of the History of Pharmacy

Reviews of master's theses in the field of the history of pharmacy organized by the Historical Section of the Polish Pharmaceutical Society and Institute for the History of Science of the Polish Academy of Sciences have been taking place since 2006.

Two master's theses were presented during the 15th Review.

Magdalena Sokół discussed Medicines and medical advice in works by Jakub Kazimierz Haur (17th century) (Krakow, 2020). Jacek Artur Adamski reported the conclusions of his master's theses titled The analysis of medical theories in the Polish medical community in the early nineteenth century based on the "Pamiętnik Lekarski Warszawski" (1828–1829) (Wroclaw, 2020).

Keywords: history of pharmacy, review of master's theses.

© Farm Pol, 2021, 77(2): 95–96

XV Przegląd Prac Magisterskich z Zakresu Historii Farmacji, organizowany przez Ogólnopolską Sekcję Historii Farmacji Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego (dalej: PTFarm) i Instytut Historii Nauki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów Polskiej Akademii Nauk, odbył się 22 stycznia 2021 r. Przeglądy odbywają się od 2006 r. dzięki inicjatywie dr n. farm. Jana Majewskiego – Honorowego Przewodniczącego Zespołu Sekcji Farmacji PTFarm (od 2018 r. Ogólnopolskiej Sekcji Historii Farmacji PTFam) oraz prof. dr hab. Haliny Lichockiej z Instytutu Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk.

Tegoroczny przegląd, ze względu na sytuację epidemiczną, został przeprowadzony w formie online. Uczestników powitały dr hab. Iwona Arabas, prof. PAN i dr n. o zdr. Lidia Maria Czyż – przewodnicząca Ogólnopolskiej Sekcji Historii Farmacji PTFam. Spotkanie prowadziła dr hab. Anna Trojanowska, prof. PAN.

W ramach przeglądu zaprezentowane zostały dwie prace magisterskie.

Magdalena Sokół (kierunek Farmacja) omówiła pracę magisterską „Leki i porady medyczne w dziełach Jakuba Kazimierza Haura (XVII wiek)” (Kraków 2020), którą napisała w Muzeum Farmacji Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego (Wydział Farmaceutyczny), pod opieką naukową dr n. farm. Agnieszki Rzepieli. Zestawienie środków leczniczych i wskazań postępowania w przypadku różnych chorób, opisanych w dziełach J.K. Haura „Oekonomika Ziemiańska Generalna” (1675) i „Skład albo Skarbiec Znakomitych Sekretów Oekonomii Ziemiańskiej” (1693), pozwoliło autorce ukazać bogactwo leków roślinnych, porad profilaktycznych i terapeutycznych, stosowanych w medycynie domowej na terenach Rzeczypospolitej w XVII w. Ponadto, autorka zwróciła uwagę na znaczenie tego rodzaju poradników dla ówczesnych odbiorców, którzy często według zawartych w nich wskazówek starali się pomóc domownikom i ludziom z majątku.

W XVII-wiecznym lecznictwie wykorzystywano surowce pochodzenia roślinnego, zwierzęcego, mineralnego, a także praktyki magiczne i rytualne zarówno w celach terapeutycznych, jak i profilaktycznych. Z surowców leczniczych sporządzano leki w różnych postaciach, na przykład plastry, maści, nalewki czy proszki.

Autorka zaprezentowała leki z wykorzystaniem podziału według schorzeń oraz grup pacjentów (np. kobiety, dzieci, żołnierze). Analiza porad i recept leczniczych, zawartych w dziełach J.K. Haura, pozwoliła jej na stwierdzenie, że autorzy podręczników gospodarskich i sylw dysponowali stosunkowo dobrze rozwiniętą wiedzą medyczno-zielarską. Próba oceny skuteczności XVII-wiecznych

leków w świetle dzisiejszego piśmiennictwa, dotyczącego farmakognozji oraz farmakologii, wykazała, że część surowców leczniczych wykorzystuje się obecnie w analogicznych wskazaniach, a inne rodzime surowce mogą stanowić materiał do badań.

Jacek Artur Adamski (kierunek Farmacja) zreferował treść pracy magisterskiej „Analiza teorii medycznych w polskim środowisku lekarskim w początkach XIX w. na podstawie „Pamiętnika Lekarskiego Warszawskiego” (1828–1829)” (Wrocław 2020), którą napisał w Zakładzie Humanistycznych Nauk Wydziału Farmaceutycznego (Uniwersytet Medyczny im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Wydział Farmaceutyczny z Oddziałem Analityki Medycznej), pod kierunkiem prof. dr hab. Bożeny Płonki-Syroki.

Autor poszukiwał odpowiedzi na pytania, jakie teorie medyczne publikujący w czasopiśmie lekarze uznawali za wiarygodne, racjonalne lub przynajmniej prawdopodobne, a także, jakie metody leczenia stosowali w praktyce. Przeprowadził analizę artykułów (głównie kazuistycznych), które ukazywały się na łamach czasopisma „Pamiętnik Lekarski Warszawski”, wydawanego pod redakcją Jana Fryderyka Wilhelma Malcza (1795–1852) w latach 1828–1829. Na tej podstawie doszedł do wniosku, że na początku XIX w. w warszawskim środowisku medycznym w definiowaniu chorób, diagnostyce i terapii nie było jednej dominującej teorii. Wykorzystywano elementy różnych medycznych koncepcji (neohipokratyzmu, osiągnięć francuskiej szkoły anatomopatologicznej, brownizmu, broussaizmu i rasoryzmu), co nadawało medycynie tego okresu charakter eklektyczny. Lekarze, autorzy opublikowanych prac, w podejściu do pacjentów koncentrowali się przede wszystkim na ich stanie somatycznym.

Interesujący sposób prezentacji prac zyskał przychyłność odbiorców, którzy w dyskusji zwrócili uwagę na możliwość kontaktów, a także wzajemnego oddziaływania wiedzy medycznej i praktyk medycyny ludowej oraz podkreślili znaczenie pracy Magdaleny Sokół w badaniach nad medycyną w XVII w.

Autorom prac magisterskich zostały przesłane dyplomy uczestnictwa i nagrody książkowe, ufundowane przez Instytut Historii Nauki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów PAN („Światowa medycyna w polskiej nauce i dydaktyce lekarskiej (1795–1939)” Jana Wnęka, cz. 1 i 2 (Warszawa 2019)). Natomiast promotorom przesłano dyplomy uznania i książki przekazane przez jednego z autorów – Jana Majewskiego („Apteka „Pod Złotym Lwem” na tle krótkiej historii aptekarstwa poznańskiego” (Poznań 2020) autorstwa Anny Marii Kiełak, Konstancji Majewskiej i Jana Majewskiego).